

TIMO JOKELA

Tarvepuita vaellussauvaan

Tarvepuu -metsäkohtaamisen ytimessä oli kävelyretki, jonka aikana tunnistettiin metsässä kasvavia puulajeja, etsittiin niiden erilaisia kasvumuotoja, "kaaria ja käyriä", sekä valmistettiin oma vaellussauva, johon metsästä poimitut puunäytteet yhdistettiin. Samalla tutustuttiin puun käyttöön perinteisissä tarvekaluissa ja ideoitiin tapoja yhdistää metsään liittyvä perinnetieto nykytaiteen kokeileviin menetelmiin.

“

**Uskomatonta löytää
10 puulajia näin
lyhyellä kävelyllä.**

Suomalaisille metsä on tarjonnut aina saatavilla olevan laajan valikoiman puuta rakentamiseen, käsityöhön ja muihin käytännön tarpeisiin. Eri puulajien työstämisominaisuudet ja niiden kestävyys erilaisissa käyttötarkoituksissa on tunnettu tarkkaan. Ymmärrys ei ole rajoittunut vain itse puulajeihin, vaan maaperän ja kasvuolosuhteiden merkitys puuaineksen erityisominaisuuksiin on tunnettu, kuten myös vuodenaikojen ja jopa kuunkierron merkitys puun kaadossa ja korjaamisessa. Rakentamiseen kelpasi suora ja nopeakasvuinen runkopuu, lähes kaikkeen muuhun käyttöön etsittiin metsästä ”kaaria ja käyriä” tarvepuuaihioiksi.

Pohjois-Suomen metsistä löytyy kymmenkunta käyttökelpoista puulajia tarvekalujen valmistamiseen. Lähes jokaiseen puulajiin liittyy materiaalsen tiedon lisäksi myös uskomuksia, jotka osaltaan ovat aikojen saatossa ohjanneet niiden käyttöä ja arvostusta.

Tarvepuu -metsäkohtaamisessa ideoitiin elämystoimintaa, jossa yhdistyy luonnossa liikkuminen, metsän ja puiden tarkkailu sekä luova, omilla käsillä tekeminen oppivan turismin ja luovan matkailun hengessä. Kokeilun tavoitteena oli luoda elämyspalvelukonsepteja, jotka välittävät osallistujille tietoa metsän ja puiden käyttöön liittyvistä, niin materiaalisista kuin henkisistä ulottuvuuksista. Samalla etsittiin uusia luovia lähestymistapoja metsän tarjoamien resurssien kestäväälle käytölle matkailun ja luovan toiminnan yhteistyössä. Toimenpiteissä huomioitiin myös jokamiehenoikeuteen, maanomistukseen, metsänhoitoon ja toiminnan kestävyteen liittyvät ulottuvuudet.

Kokeilu toteutettiin syksyllä 2021 Kittilän Kōnkäällä. Yhteistyötä tehtiin kansanperinnettä ja luontoa monin tavoin hyödyntävän Loma-Paksu

Valmiita kävelysauvoja.
Kuva: Timo Jokela, 2022.

matkailu- ja kulttuuripalveluyrityksen sekä taidekäsityötä ja elämispalveluita yhdistelevän The Saga Of You -yrityksen kanssa.

Kokeilun ytimessä oli paikallisoppaan johdolla toteutettu kävelyretki, jonka aikana tunnistettiin metsässä kasvavia puulajeja, etsittiin niiden erilaisia kasvumuotoja, ”kaaria ja käyriä”, sekä valmistettiin oma vaellussauva. Kävelyretken aluksi jokainen osallistuja valitsi vesakosta oman vaellussauvansa, johon mukana olleella akkuporakoneella tehtiin sopivaan kohtaan 10 reikää metsästä löytyvien puulajinäytteiden kiinnittämistä varten. Retkellä keskusteltiin kunkin puulajin luona sen perinteisistä käyttötavoista sekä puihin liittyvistä uskomuksista ja tarinoista. Puulajeja löytyi kävelyn aikana kymmenkunta. Samalla tutustuttiin puun käyttöön perinteisissä tarvekaluissa ja ideoitiin perinnetiedon yhdistämistä nykyaikaisen kokeileviin menetelmiin.

Kävelyretken jälkeen pysähdyttiin vielä vuolemaan ja viimeistelemään sauva halutun kaltaiseksi. Kävelyretken tuloksena syntyi jokaiselle oma persoonallinen vaellussauva, johon metsässä tapahtuneet keskustelut tarvepuista tallentuivat materiaaleina ja muistikuvina. Tuloksena syntyi myös toiminnan dokumentointi, jonka pohjalta konseptia arvioitiin ja jatkokehitettiin muun muassa webinaareissa ja jota sellaisenaankin voidaan soveltaa matkailu-, hyvinvointi- ja koulutuspalveluissa.

Kuvat: ylh. Jenni Kauppinen, 2021, alh. Timo Jokela, 2021.

“

Opin katsomaan metsää tarvepuulinssin läpi. Nyt erilaiset käyrät puut ovat mielessäni veneen kaaria ja pihlajan ohuet oksat haravan piikkejä.

Ojanreunat ja jokirantojen jäänruntelemat puuryteiköt ovat kaarien ja käyrien aarreaittoja. Kuvassa vaaleita koivukaaria ja veistettäessä punertuvia leppäkäyriä.
Kuva: Timo Jokela, 2021.

Puulajien ominaisuuksia osattiin hyödyntää. Esimerkiksi haravan varsi tehtiin suorasta ja joustamattomasta kuusesta, lapa kevyestä haavasta ja piikit joustavasta pihlajasta. Puuaineksen tuntemuksen lisäksi erilaisilla luonnonmuodoilla, metsästä löytyvillä kaarilla ja käyrillä, on ollut tärkeä merkitys tarvekalujen valmistamisessa.
Kuva: Timo Jokela, 2021.

Lähimetsä tarjoaa runsaan puuainesten valikoiman. Puulajit poikkeavat toisistaan käyttöominaisuuksiensa ja värinsä mukaan. Kuva: Timo Jokela, 2021.

Mäntypuinen suora vaellussauva, joissa jo mukana metsästä löydetyt kymmenkunta puulajia. Poranreikiin kiinnitettävät puulajinäytteet on vuoltu kiilamuotoon, jotta ne voidaan napauttaa uudelleen kiinni puun kuivussa ja supistuessa.
Kuva: Timo Jokela, 2021.

Koivukaareen kiinnitettyjä puulajipointintoja.
Kuva: Timo Jokela, 2021.

info

Timo Jokela on kuvataidekasvatuksen professori ja kuvataiteilija, jonka taiteen ja monialaisten taideperustaisten kehittämishankkeiden lähtökohdat ovat vahvasti pohjoisen luonnossa ja kulttuurissa.